

Abstrakt

Úvod: V současnosti užívá angličtinu více mluvčích, pro které je angličtina jazykem druhým nebo cizím, než pro které je angličtina jazykem rodným. Tato situace mimo jiné vede ke ztrátě monopolního postavení rodilých mluvčích jakožto představitelů jediného reprezentativního modelu a dále k postupným změnám v postojích vůči standardům a jazykovým a pedagogickým autoritám obecně. Předložená dizertační práce reflektuje tyto aktuální jevy, které se někdy souhrnně označují jako ‘změna paradigmatu’.

Cíle: Prvním cílem práce bylo objasnit nepřehlednou terminologii oboru. Dále bylo cílem zjistit povědomí o fenoménu angličtiny jako lingua franca (ELF) v České republice a následně přispět k jeho objasnění. V neposlední řadě bylo cílem prostřednictvím rozsáhlého výzkumu vyzkoumat, zda a jak jsou otázky jazykové ideologie reflektovány ve výuce a přípravě učitelů.

Metodologie: Při výzkumu byly použity jak kvantitativní, tak kvalitativní vědecké metody. Kvantitativní výzkum měl podobu devíti speciálně vytvořených dotazníků. Zdrojem kvalitativních dat byly polořizené rozhovory. Data byla získána od celkem 595 respondentů (z toho 298 učitelů, 285 studentů a 12 vědců).

Výsledky: Dotazníková šetření a polořizené rozhovory ukázaly potřebnost kurzů praktického jazyka v rámci oborových anglistik. Nejběžnějším a nejvíce uznávaným jazykovým modelem v České republice je ‘kodifikovaná’, ‘standardní’ britská angličtina. S tím souvisí negativní sebereflexe učitelů, studentů i vědců, kteří vnímají svůj statut nerodilých mluvčích spíše negativně. Obecně panuje velmi nízká informovanost o funkci angličtiny jako lingua franca. I přesto mnoho učitelů vykazuje relativní otevřenost vůči novému paradigmatu, které umožňuje větší toleranci vůči různým varietám angličtiny, zejména pokud variace nebrání komunikaci. Výsledkem zevrubné analýzy nových dat a globálně dostupné literatury zaměřené na světové angličtiny a ELF [knihy (57), odborné články (159), atd.], byl návrh nového bakalářského kurzu praktického jazyka, dále nový magisterský kurz pro studenty anglistiky a specializační semináře pro učitele angličtiny.

Závěry: Ideologie založená na monopolním postavení rodilých mluvčích je v České republice stále hluboce zakořeněna. Jak studenti, tak učitelé vykazují vysokou míru respektu vůči modelu rodilých mluvčích. Toto vede k přetrvávající příslušnosti k ‘tradičnímu’ paradigmatu, na jehož základě je angličtina traktována jako cizí jazyk. Můžeme ale pozorovat i konkurenční trend, který se projevuje postupnými změnami postojů uznávajících pluralitu jazykových modelů. V budoucnosti můžeme očekávat, že tyto modely nebudou jeden druhý vytěšňovat, ale budou naopak koexistovat a obohacovat tak výukové prostředí. Programy, které připravují budoucí učitele, budou muset projít proměnou tak, aby reflektovaly tuto komplexnější jazykovou situaci.

Klíčová slova: *angličtina jako lingua franca, světové angličtiny, jazykové postoje, jazyková ideologie, příprava učitelů, změna paradigmatu*